

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. IV. De Etymologia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

est nova, ergo fundamentum novum, rectum novum, partes novi &c. non tamen si inferā à toto inadæquatè, & secundum unam partem accepto, ut fit in præcedenti exemplo, homo enim tantum secundum unam partem, scilicet secundum os bibit.

Nota denique Synecdochen distingui ab hoc loco Rhetorico, quia non format argumentum à parte ad totum, vel à toto ad partes, sed tantum unum ponit locò alterius, seu unū pro altero accipit; locus autem à partium distributione ducit argumentum à parte ad totum, vel à toto ad partes.

§. IV. De Etymologia.

Etymologia græcè, ab etymon, & logos, quasi rerū sermo, latinè Notatio dicitur; & est Locus, qui dat argumentum ab origine nominis; nam sicut definitio explicat, *quid sit res, per genus & differentiam*; ita Notatio explicat, *quid sit res per originem nominis*, & per hoc ab invicem distinguuntur. Undè si quæras: quid sit studiosus secundum nomen, à quo derivatur, quod est studeo, est Etymologia; si autem, quid sit, quæras, non spectato nomine, sed re ipsa erit definitio; quod sæpè necessariū est fieri; quando nimirum derivatum mutat significationem primitivi: tunc enim Etymologia est inutilis v.g. S. Barbara, sic est dicta quia fuit Barbara, vel stupor est, qui stupet, est nhumanus, ergo non est homo; hæc enim vera non sunt, quia derivata mutant significationem. Argumentū ex hoc loco sumpsit Cicero in Verrem; quem

C

ideò

ideò sic dictum affirmat, quod Sicularum bona sciverit evertere. Sic S. Ambrosius ait, divitias esse dictas, quod vitam, id est, mentem dividant. Sic Ovidius

A senibus nomen mite senatus habet.

Sic Jesus, id est salvator, à Salvando, Maria, id est maris stella, vel mare gratiarum dicta; Sic Jacob dictus est supplantator, à supplantando, se planta vincendo alteri, sic Moyses ab aqua, Joseph ab accrescendo, Chrysostomus ab ore aureo, Chrysologus ab aureo eloquio, Cicero à cicere, Fidericus, quia dives pacis, Wenceslaus, id est, major gloria. Ludmilla populo chara; sic Praga à pulvere, vel limine, Tepla ab aquis calidis. Huc referuntur anagrammata, chronostica, cabalistica &c. quæ licet ex ipsa origine nominis non sunt, tamen ex literis illius, seu ipso nomine v.g. amor, Roma, mora, maro; Logica, caligo; Sigiswundus, dignus Musis; Albertus ter albus, Leopoldus, deplosole, aut pello duos; Erasmus miferas. Huc etiam spectant ambigua & dubia significationis vocabula; unde jocus esse potest, si dicas Gallum ad internecionem esse deletum, intelligendo gallum gallinaceum; Senecam te vidisse vel audisse loquentem, intelligendo vetulam.

Sic iussit Poëta:

Gallia det Pares; Grande sed Iberia nutrit.
Gallos Hispanis, quis neget esse pares?
Sic Persa fictè conversus dicebat illud D's

Deo honor & gloria, interea solem intelligebat, quem Perla adorant. Sed

Nota hunc locum ad probandum non habere magnam vim; eò quòd nomen non semper aptè rei conveniat, & rei naturam exprimat: ut est nomen S. Barbaræ, S. Ursulæ, S. Asellæ, S. Lupi &c. Sic monstrum à monstrando, spectrum à spectando. Valet tamen plurimum ad perstringendum, ad acumen, ad delectationem, sic cùm à Mecænate non hospitali, cliens interrogaretur, quì valeret, reposuit.

Non bene Mecænas valeo, quia me sine
cænas:

Tale est & illud:

Papa pius quintus moritur: mirare tot inter Pontifices, solùm quinque fuisse pios.

Sic etiam Carolum quartum dicere posses Pontificem, quod fecerit, pontem Pragensem.

Regula pro formando argumento in Notatione hæc est. Cui non convenit, seu de quo non verificatur, derivatum neque verificatur primitivum, si autem verificetur unum, etiam alterum verificabitur. v.g. diceris Andreas, ergo virum te geras, Andreas enim græcè, latinè virum significat: non geris te virum, ergo nec Andreas dici debes, Discipulus es, ergo disce plus. Præterea quod de uno affirmatur, vel negatur, etiam de altero affirmari, vel negari potest. v.g. Eloquentia æstimanda est, ergo etiam qui bene eloquitur.

C

§. V.

Conjugata sunt idem, quod plura derivata ab uno primitivo, uti est pietas & adverbium piè, quæ à pius oriuntur. Primitivum se habet sicut fons & parens; derivata sicut rivuli plures, & fratres, aut frater & soror. Hoc tamen notandum, primitivum non spectare ad hunc locum, sed ad Etymologiam, hic enim ab uno derivato ad alterum derivatum argumentum duci debet, non à primitivo ad derivatum, aut vicissim; quia alioqui hic locus à priori nō distinguitur. Unde si dicas: in te est sapientia, Eloquentia, ergo es sapiens, eloquens, sunt conjugata: si dicas tu sapis, & ornatè loqueris, ergo in te est sapientia, & Eloquentia; est argumentum ab etymologia; in hoc enim exemplo unum tantum est derivatū, alterū verò primitivum, in priori autē utrūq; est derivatū. Hinc patet distinctio inrer Notationem & Conjugata. Hoc loco usus est Cicero 4. Tusculanarum quæstionum: quī enim potest, in quo libido, cupiditasve sit, non cupidus, & libidinosus esse? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor non timidus? Idem in Verrem sic jocatur, Dum Verres à delubris mensas argenteas jussit auferri, in quibus inscriptum erat: *bonorum Deorum*, uti se corum bonitate velle dicebat.

Regula pro argumento ex hoc loco tenenda est hæc. Quod de uno Conjugato affirmas, vel negas, idem de reliquis conjugatis affirmatur vel negatur, v.g. studia non sunt contemnenda, ergo nec studiosus, 2. de quo unum

unum conjugatum affirmo vel nego, de eodem affirmo vel nego alterum. v. g. Rhetorica debet amari, ergo & Rhetores. Petrus non egit injustè, ergo non est injustus. Nè verò erres in usu conjugatorum, videndum 1. An id quod dicitur de uno conjugato illud habeat, quia tale conjugatū est. Hinc malè sequitur: Rhetores sunt poenā digni, ergo etiam Rhetorica: non enim Rhetores sunt poenā digni, quia Rhetores sūt, seu propter studium Rhetoricum, sed quia aliquid sceleris perpetrarunt. Videndum 2. ut Conjugata non solā voce, sed etiam significatione conveniant: quod fit, si eandem significationem retineant. Hinc malè inferitur: Tu es homo, ergo humana spectare debes: homo enim, & humana jā significationē eandem non habent, nam *humana* non accipitur hīc pro eo, quod spectat ad hominem; sed pro rebus terrenis, & caducis; bene autem sequitur: homo sum, igitur nihil humani à me alienum putem. Videndum 3. Ut ea, quæ soli voci conveniunt, non affirmentur, vel negentur de re significata per alterum conjugatum: v. g. Rhetorica est generis fœminini, ergo & rhetor est generis fœminini.

§. VI. De Genere.

Genus est, quod habet partes communi-
one sui similes, specie autem differentes, id
est, Genus est vox, quæ convenit pluribus,
quæ plura, in re per nomen significata conve-
niunt, in natura tamē disconveniunt v. g. flos,